

Algirdas Sabaliauskas

Garsus lietuvių kalbininkas, baltų kalbotyros istorikas ir populiarintojas, etimologas. Gimė 1929 m. liepos 26 d. Marijampolėje. Mirė 2016 m. balandžio 17 d., palaidotas Vilniuje, Karveliškių kapinėse.

A. Sabaliauskas 1948 m. baigė Rygiškių Jono gimnaziją. Vilniaus universitete studijavo lietuvių filologiją, žavėjosi kalbos istorija, latvių kalba. Paskutiniaisiais studijų metais (1953 m.) pradėjo dirbti Lietuvių kalbos ir literatūros institute, su kuriuo vėliau susiejo visą profesinį gyvenimą (1953–2001 m.): ėjo pareigas nuo jaunesniojo mokslinio bendradarbio iki atkurto Lietuvių kalbos instituto direktoriaus (1997–2000). 1958 m. apgynė filologijos mokslų daktaro disertaciją apie baltų kalbų žemės ūkio augalų pavadinimų kilmę. 1975 m. – filologijos mokslų habilituoto daktaro laipsnis už „Baltų kalbų leksikos tyrinėjimus“. Apie 30 metų (nuo 1954 m., su pertraukomis) dėstė tuometiniame Vilniaus pedagoginiame universitete, dirbo universiteto lituanistų valstybinės egzaminų komisijos pirmininkus, skaitė paskaitas būsimiesiems lietuvių kalbos ir literatūros mokytojams, taip pat ir plačiajai visuomenei. 1997 m. A. Sabaliauskui suteiktas profesoriaus vardas. 1992 m. išrinktas Latvijos mokslų akademijos užsienio nariu. 1998 m. išrinktas Lietuvos mokslų akademijos nariu korespondentu, nuo 2011 m. tapo Lietuvos mokslų akademijos nariu emeritu.

A. Sabaliauskas išvarė gilią baltistikos tyrinėjimų vagą baltų kalbų leksikos, baltų kalbų ir kalbotyros istorijos srityse. Jis kelių svarių mokslinių monografijų – „Lietuvių kalbos leksika“, 1990; „Lietuvių kalbos tyrinėjimo istorija“, 3 tomai: 1979, 1982, 2012 – autorius. Pastaroji – tai išsamiausia, geriausia lietuvių ir apskritai baltų kalbotyros istorija. Už ją autoriui buvo paskirta Lietuvos mokslo premija (1984). A. Sabaliauskas parašė mokslinius veikalus „Baltų kalbų tyrinėjimai“ (1986), „Rytų slavų kalbininkai lituanistikos baruose“ (1990, su Jonu Palioniu).

A. Sabaliauskas buvo žymiausias lituanistikos populiarintojas. Akademikas visuomenei gerai buvo pažįstamas iš labai populiarių, šmaikščių ir įsimenamų knygų „Žodžiai keliauja“ (1962),

„Žodžiai pasakoja“ (1965), „Žodžiai atgyja“ (1967), „Šimtas kalbos mįslių“ (1970, 2001), „Kaip tyrinėta lietuvių kalba“ (1984), į keletą kalbų išverstų „Mes baltai“ (1986; anglų k. „We, the Balts“ 1993; švedų k. „Vi som ar balter“ 2005; italų k. „Noi Balti“, 2007, japonų kalbininkas Ikuo Murata atskirus šios knygelės skyrius išvertė į japonų kalbą!), „Iš kur jie?“ (1994) ir kitas. Daug rašė apie lietuvių kalbos tyrėjus, tyrimo įstaigas, organizacijas, lituanistikai ir baltistikai svarbius leidinius, renginius, apie baltistus ir baltistiką jis yra parašęs aibę straipsnių straipsnelių, ypač enciklopediniuose leidiniuose (vien *Lietuvių kalbos enciklopedijoje* (1999) jų yra net 563!). Ne mažiau jų turėtų būti ir „Visuotinėje lietuvių enciklopedijoje“, sovietmečio enciklopedijose. Didelį autoriaus kruopštumą ir atsidėjimą rašomai kalbotyros istorijai liudija gausios ir tikslios literatūros nuorodos, tarsi patikimas lietuvių (bei baltų) kalbotyros bibliografijos kompasas. A. Sabaliauskui niekas negali prilygti nei kaip baltų kalbotyros istorikui, nei kaip kalbos ir kalbotyros populiarintojui.

Nuo pat mokslo žurnalo „Baltistica“ įsteigimo (1965) A. Sabaliauskas buvo jo redakcinės kolegijos narys. Vienas iš Jono Kruopo Rinktinių raštų, knygos „Vladimiras Toporovas ir Lietuva“ sudarytojų. Buvo įvairių filologinių, bibliografinių leidinių redakcinių kolegijų, visokių tarybų, komitetų, komisijų narys, įsitraukė į baltistų konferencijų organizavimą, prisidėjo prie įvairių lietuvių kalbotyros leidinių parengimo ir redagavimo. Paskelbė straipsnių lietuvių kalbos leksikos, tyrinėjimo istorijos klausimais, apie žemės ūkio augalų pavadinimus baltų kalbose, recenzijų. Į lietuvių kalbą išvertė latvių grožinės literatūros kūrinių. Parašė straipsnius apie Joną Bretkūną, Kristijoną Donelaitį, Antaną Baranauską ir kitus lietuvių rašytojus.

Akademikas apdovanotas Lietuvos Didžiojo Kunigaikščio Gedimino ordino Karininko kryžiais (1997 ir 2002 m.).

Akad. A. Sabaliauskui teko laimėti daugiau ar mažiau pabendrauti vos ne su visais žymiausiais pastarųjų dešimtmečių baltų kalbų tyrinėtojais. Ypač artima draugystė Jį siejo su rusu akad. Vladimiru Toporovu, vokiečiu prof. Raineriu Eckertu (Rainer Eckert), amerikiečiu prof. Viljamu R. Šmolstygu (William R. Schmalstieg), japonu prof. Ikuo Murata, būriu latvių kalbininkų. Jis turėjo talento, darbštumo, atkaklumo, kantrybės, mokėjimo eiti į tikslą – tai žmogaus ir kalbininko pavyzdys.

Parengė
LMA Humanitarinių ir socialinių mokslų skyriaus
mokslinė sekretorė Aurika Bagdonavičienė

Naudoti šaltiniai:
LMA archyvas. Asmens byla.
Bonifacas Stundžia. A. Sabaliauską prisiminus: žymiausias rašytojas tarp kalbininkų.
<https://www.delfi.lt/veidai/kultura/a-sabaliauska-prisiminus-zymiausias-rasytojas-tarp-kalbininku.d?id=72563532>

